

Strādāt gudri un daudz

Kopš Somijas mobilo tālruņu ražotājs "Nokia" uzsāka savu uzvaras gājenu pasaulē, arī mēs esam metušies meklēt savu veiksmes stāstu, kas Latviju padarītu slavenu. Kāpēc mūsu uzņēmēji joprojām nav spējuši uzmiņdēt globālajā arenā? Vai varbūt lielais izrāviens jau noticis, tikai mēs paši to neapjaušam?

"Nokia" jau pārspēta

"Latvija var!" – uzskata informācijas un komunikācijas tehnoloģiju uzņēmuma "TestDevLab" pārstāvis, tehnoloģiju eksperts

Kristaps Skutelis. Viņš norāda, ka daudzi Latvijas tehnoloģiju uzņēmumi savās jomās ir labi zināmi visā plašajā pasaulē, ar to produktiem un pakalpojumiem ik dienā saskaras miljoniem cilvēku. "Nereti tās ir fiziskas tehnoloģiju ierīces ar augstu pievienoto vērtību, kuru radīšana un rāšana nav vienkāršs uzdevums." Viņš min kompānijas "SAF tehnika" datu pārraides aparātu, arī "MikroTik" datorīku aparāturas ražotāju un elektronisko sistēmu izstrādātāju "HansaMatrix".

""Aerones" ražo lielizmēra droņus, bet "UAV Factory" ir pasaulē labi zināms bezpilota lidaparātu ražotājs. "Sonarworks" izstrādā-

tās skaņas kalibrēšanas tehnoloģijas izmanto teju visās lielākajās skaņu ierakstu studijās, savukārt "Gamechanger audio" izstrādā dullus jauna veida audio aksesuārus. Programmatūras testēšanas uzņēmums "TestDevLab" rūpējas par to, lai jaunuzņēmumi un globāli milži saviem klientiem varētu piedāvāt kvalitatīvu programmatūru. Pieaugot šīs jomas sarežģītībai, uzņēmums rada pats savus programmatūras testēšanas rīkus un pat speciālas mobilo lietotņu testēšanas laboratorijas, kurās tiek pārbaudīta akumulatora enerģija, datu patēriņš, kā arī analizēta lietotņu audio un video kvalitāte," uzskaita Kristaps. "Latvijas Mobilais telefons" ne tikai pirmais sācis ievest Latvijā 5G tīklu, bet jau vairākus gadus aktīvi domā un strādā pie produktiem, kas atvieglos mūsu dzīvi, kad šis tīkls pēc dažiem gadiem būs pilnībā izvērsts. Tie ir daži spilgtākie Latvijas tehnoloģiju jomas veiksmes stāsti, kas uzskatāmi parāda, ka Latvija var."

Viņš spriež, ka mums tikai vajag vienmēr turēt acis valjā, seko līdzīgi globālajām tendencēm, strādāt gudri un strādāt daudz.

"Plus nepiemirst par saviem sasniegumiem pastāstīt tepat, Latvijā, lai sabiedrībai nerastos neauglīga vēlme kaut ko meklēt. Latvijas "Nokia" ir jau atrasta."

UZZINAI

LATVIJAS PRODUKTIVITĀTE UN KONKURĒTSPĒJA

- Globālās konkurētspējas indeksa (GCI) reitingi, ko ik gadu publicē Pasaules ekonomikas forums (WEF), ir vispārātīgi rīks valsts konkurētspējas novērtēšanai. Neraugoties uz dažādām metodoloģiskām nepilnībām, GCI reitingi sniedz vērtīgu informāciju politikas veidotājiem un ļauj noteikt tās jomas, kurās Latvijai ir būtiska atpalicība no citām valstīm.
- GCI balstīts uz 12 pilāriem (faktoriem), kas nosaka valsts globālo konkurētspēju. Pilāri sagrupēti četrās kategorijās: "Labvēlīga vide", "Cilvēkkapitāls", "Tirdziņi", "Inovāciju ekosistēma".
- Pasaules Ekonomikas foruma publicētajā konkurētspējas reitingā Latvija 2018. gadā ieņēma 42. vietu starp 140 pasaules valstīm.

LATVIJAS KONKURĒTSPĒJAS STIPRĀS PUSES

- Makroekonomiskā stabilitāte – valsts parāds, inflācija. 2018. gada GCI reitingā Latvija ierindota 1. vietā.
- Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanā – 11. vieta. Starp ES valstīm 3. vieta, tikai nedaudz atpaliekot no Zviedrijas un Dānijas.
- Prasmes un darba tirgus efektivitāte – attiecīgi 24. un 29. vieta.

LATVIJAS KONKURĒTSPĒJAS VĀJĀS PUSES

- Inovācijas spēju (Innovation capability) jomā Latvija 2018. gada GCI reitingā ir 52. vietā. Latvijai ir vislielākā atpalicība ne tikai no pasaules un ES inovatīvajām ekonomikām, bet arī no ES vidējā rādītāja.
- Diezgan zems vērtējums Latvijai ir uzņēmējdarbības dinamismā (Business dynamism), pēc kura tā ierindota 47. vietā.
- Arī finanšu sistēma novērtēta zemu – Latvija pērn ieņēmusi 94. vietu. Salīdzinot ar pārējām ES dalībvalstīm, esam vienā no zemākajām pozīcijām. Latvijas atpalicību finanšu sistēmas vērtējumā lielā mērā noteica zemais tirgus kapitalizācijas līmenis, nepietiekama riska kapitāla pieejamība, zems kreditēšanas līmenis, kas būtiski atpaliek no vēsturiskā kreditēšanas līmeņa (pirms krīzes).
- Institūciju vērtējumā Latvija 2018. gada GCI reitingā ierindota 49. vietā. Pie būtiskām institucionālās vides nepilnībām, kas ieroobežo konkurētspēju, Latvijas uzņēmēji min pārlieku lielu valdības birokrātiju, nestabilu (tuvredzīgu) politikas veidošanu, neefektīvu tiesu sistēmu.
- Veselības pārārā GCI reitingā Latvija ierindota 76. vietā. Šajā rādītājā Latvija būtiski atpaliek no daudzām ES dalībvalstīm. Vēl zemākā pozīcijā ir Lietuva (77. vieta), bet Igaunija ieņem 54. vietu.

AVOTS: EKONOMIKAS MINISTRĪJA

NUMURĀ LASIET:

Lauksaimniecība ir viena no prioritārajām nozarēm valstī, un vienmēr uztraucamies, vai esam konkurētspējīgi ar citiem Eiropas zemniekiem, taču šoreiz gribējām noskaidrot, ko paši lauksaimnieki domā par sava biznesa nākotni, modernizāciju un izdzīvošanu. Un pētījām arī, kādas ir Latvijas uzņēmējdarbības galvenās problēmas, centāmies noskaidrot, ar ko jāsaskaras jaunam uzņēmējam un kas ir mūsu biznesa atpazīšanas zīmes pasaules tirgos.

Svarīgākais – pašai būt noteicējai

"Šī ir vienīgā jostas somiņa, kas tagad palikusi, jo lielākoties visi darinājumi nonāk pie klientiem," saka Krista Bicāle.

AGRA VECKALNINA FOTO

"Mums nav daudz plaši pazīstamu uzņēmumu, bet tie, kas eksportē, savās nozarēs noteikti ir zināmi. Piemēram, telekomunikāciju aparātūras izstrādātājs un ražotājs "SAF tehnika," līdzīgi spriež Jānis Kreilis, biedrības "Ar pasaules pieredzi Latvijā" līdzdinātājs, darba un informācijas portāla "Your Move" veidotājs.

Pie veiksmes stāstiem bieži tiek minēta arī ASV reģistrētā apdrošināšanas ārpakalpojumu kompānija "Printful", kas saistīta ar Latvijas uzņēmumu grupu "Draugiem Group", kā arī tehnoloģiju uzņēmums "Printify".

» 2.lpp.

Madoniete Krista Bicāle savu uzņēmumu SIA "Kabe leather" izveidoja šā gada 19. martā. Viņa ražo somas, naudasmakus, jostas u. c. aksesuārus un ādas izstrādājumus ar preču zīmolu "Kabe". Lielākoties darbi top vienā eksemplārā.

"Man nepatiku šūt 100 vienādas somiņas, es katru taisu citādāku. Esmu cilvēks, kam ir gaisīga domāšana, kam patīk nepārastas lietas un iztēle ir pietiekami bagāta, lai katrs pasūtītājs sa-

ņemtu oriģinālu somu vai ādas macīnu. Materiālu iegādājos uzņēmumā "Rīgas ādas", veikalos meklēju sprādzēs, kniedes, kvalitatīvas izejvielas atrodū arī interneta vietnēs," uzņemēja pastāsta.

Krista beigusi Rīgas stila un modes profesionālo visusskolu, kur apguvusi friziera profesiju. Ir strādājusi gan savā profesijā, gan Norvēģijā pelnījusi naudu kā pastniece. Dēļa Markusa piedzīšana likusi aizdomāties par vērtībām.

» 2.lpp.

Kur meklēt trūkstošās darbarokas?

SIA "Sanart" ir Valmierā pazīstams celtniecības uzņēmums, kurš šogad kopā ar franču speciālistiem realizēja starptautisku, Latvijā ekskluzīvu būvprojektu – uzbūvēja Māra Šromberga vārdā nosauktos BMX trasi, kas ir viena no modernākajām pasaulei. Arī šai firmai ir aktuāla darbaspēka problēma, tāpēc SIA "Sanart" valdes priekšsēdētājam ARTIM KNOKAM vaicājām, kā to risināt.

Pirms apmēram trim gadiem, kad sāka palielināties darbu apjoms būvniecībā un arī mēs izrādījām interesu par lielākiem objektiem un vinnējām konkursā palielu būvi, ap diviem miljoniem eiro, sākām just, ka pietrūkst darbinieku. Tolaik jau bija runas par ukraiņiem, kuri gatavi šurp braukt strādāt, un pie mums atbrauca viena ukraiņu brigāde, astoņi cilvēki, kas Maskavā bija cēluši privātmājas.

GUNTA VIKSNA FOTO

Pastrādājā nolīgtos trīs mēnešus un paši izrādīja interesu turpināt darbu mūsu uzņēmumā. Nokārtojām, ka viņi pie mums var strādāt pastāvīgi – ar uzņēmuma atļaujām. "Sanart" saviem strādiniekim nodrošina dzīvesvietu, transportu, pārējo elementārai sadzīvei vajadzīgo, ieskaitot arī interneta pieslēgumu mājoklī. Uzņēmumam ir dzīvoklis Vecatē, kur dzīvo viesstrādinieki, izīrējam vēl trīs dzīvokļus Burtnieku

pagasta Penčos.

Teikšu atklāti, vietējos celtniekus vairs pat nemeklējam, jo visi labie kadri jau kaut kur strādā, bet ar "staigatājiem no viena uzņēmuma uz otru" nekāda sadarbība nesanāk. Pie mums ieradusies arī pirmā celtnieku grupa no Uzbekistānas, jau četri, un būs vēl četri vīri. Šovasar pie mums sāka strādāt arī pieci celtnieki no Moldovas.

Manuprāt, Latvija ir unikāla valsts, kas savas ekonomikas attīstībai neņem pretī viesstrādiniekus. Visās attīstītājās valstīs, lai nodrošinātu attīstību, ir vajadzīgs lētais darbaspēks. Savukārt pie mums, pirmkārt, ir uzlikti lieli nodokļi, ārzemniekiem ir jāmaksā vairāk nekā vietējam, otrkārt, ir Joti sarežģīti viesstrādiniekam nokārtot dokumentus, ir daudz birokrātisku papīru, arī Pilsonības un migrācijas dienesta darbībās ir daudz pretrunu.

Ja ukrainis ir gatavs strādāt par minimālo algu, kura viņam jāmaksā un kura ir 1004 eiro uz papīra, tad viņam uz rokas sa-

nāk kādi 500 eiro. Par 500 eiro mūsējie strādāt negrib... Šobrīd celtniecībā vietējam strādiniekam ir noteikta minimālā alga – ap 800 eiro pirms nodokļu nomaksas. Lielākā problēma, ka nav jau vietējo, kas grib strādāt! Tirdzīs no celtniekiem ir tukšs, Latvijā paliikuši tikai sprīdiši, kuri vienmēr ar kaut ko ir neapmierināti... Labi strādinieki vai nu jau strādā labās vietās šeit, vai arī dara to Eiropā.

Jā, viesstrādinieku darba kvalitātē nav tā augstākā, kontrole nepieciešama milzīga, tāpēc darbu vadītājiem rūpju vairāk. Smagos, liela apjoma darbos, piemēram, mūrēšanā, demontāžā, rupjā apmetuma un zemes darbos, ar viesstrādiniekiem nav nekādu problēmu, viņi visu izdara ātri un labi, bet daju, kur vajag ar glanci un precīzi, dodam veikt vietējiem.

Ko valsts varētu darīt šīs problēmas risināšanai? Pirmkārt, daudz vienkāršakai vajadzētu būt dokumentu kārtošanai. Esam jau noguruši no papīru kaudzēm. Otrkārt, viesstrādinieku minimālo apmaksu vajadzētu pielīdzināt

mūsu strādinieku minimālajām algām. Tad mūsu darbinieks kā kvalificētāks varētu saņemt augstāku atalgojumu. Esmu dzirdējis, ka par šo variantu tiek domāts. Tas dod cerību, jo, manuprāt, līdz šim spēkā esošā apmaksas kārtība – viesstrādiniekiem maksāt vairāk nekā vietējiem – nebija pārdomāts solis. Mēs Joti mīlam runāt par produktivitātes trūkumu Latvijas būvniecībā, tai pašā laikā visa Eiropa mūsu neproduktīvos strādiniekus ļem pretī atplestām rokām. Ja mēs tiešām būtu tik neproduktīvi, vai tā būtu? Manuprāt, lielākā problēma Latvijā neslēpjas darba ražgumā, lielākā problēma ir algās. Ja mēs par to pašu darba ražigumu viņam maksājam trīs un četras reizes mazāku algu, ko mēs no tā cilvēka gribam? Mūsu celtnieks aizbrauc uz Eiropu un saņem tur cilvēka cienīgu algu, tāpēc viņš tur ir produktīvs! Pie mūsu mazajām algām ir par lielu nodokļi, tāpēc cilvēks nevar nodrošināt sevi un savu ģimeni.

Guntis Viksna

Strādāt gudri un daudz

» 1.lpp.

"Nezinu gan, cik daudzi cilvēki šīs kompānijas saista ar Latviju. Manuprāt, tās vairāk pazīstamas ar inovatīvu pieeju un Joti augsti standarti, ko tās izvirza saviem pakalpojumiem," skaidro Jānis.

Vienlaikus viņš norāda, ka lieļa daļa pasaules iedzīvotāju vispār nezina, kas ir Latvija, līdz ar to atbilde uz jautājumu, ar ko esam pazīstami pasaulei, nav viennozīmīga.

Postpadomju telpā Latvija daudziem joprojām asociējas ar Rīgas melno balzamu un šprotēm. Jānis ir pārliecināts, ka agrāk vai vēlāk šo vizītkarti aizstās kāds patiesām veiksmīgs, Latvijā izaudzis jaunuzņēmums. "Bet ir jautājums, cik lielā mērā kompānija atzīmēs Latviju kā izceļmes valsti. Bieži vien kompānijas strādā ar izcilu kvalitāti, Joti labu un interesantu ideju, tehnoloģijām, bet īsti nav stāsta par to, no kurienes produkts nācis."

Zīmols "made in..." nav svārīgs, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju programmām. "Šajā ziņā pozitīvs pieņērs ir "Madara Cosmetics", kas iet šo eko ceļu, uzsverot mūsu tradīcijas būt tuvu dabai. Domāju, ka šī bioloģiskā niša nākotnē varētu kļūt daudz aktuālāka. Mēs jau redzam pirmos uzņēmumus, kas itin veiksmīgi izmanto šo priekšrocību pret konkurentiem, proti, to, ka mums šeit, Baltijā, ir samērā tīra

vide un sapratne, kā dzīvot sašķērš ar dabu, izmantot tās dotās veltes. Nākotnē, manuprāt, "made in Latvia" varētu saistīties ar kaut ko tādu. Taču šobrīd vidējam rietumniekiem šīs zīmols neko daudz neizsaka."

Tajā pašā laikā nav jācenēs atkārtot "Nokias" stāstu. Viņš atgādina, ka "Nokia", kas savulaik bija telekomunikāciju jomas gigants, palaida garām izmaiņu brīdi savā nozarē, tāpēc konkurenti strauji aizsteidzās tai priekšā.

"Nokias" pagrimums pavilka līdzīgi visu Somijas ekonomiku. Mums nevajag tādu milzi. Drīzāk mums jārunā par tādu pozitīvu piemēru kā igauņu "Skype", kas sapulcēja ar sevi Joti jaudīgus programmētājus un biznesa cilvēkus, kuri pēc tam, kad bija pastrādājuši "Skype", veiksmīgi sākā radīt savas kompānijas. Viņi izveidoja tādu kā ekosistēmu ap sevi. Tāpēc arī Igaunijā Joti strauji cits pēc cita radās jaunuzņēmumi. Piemēram, uzņēmums "Transferwise", kurš nodrošina tiešsaistes maksājumu pakalpojumus."

Jānis spriež, ka Latvija veiksmīgi eksportē arī tradicionālās nozares, taču inženierijā un elektronikā mēs varam iet tālāk. "Mums noteikti jātiekt tām līdzīgi, jo par informācijas tehnoloģiju talantiem šodien cīnās katrā valsts. Pagaidām šajā jomā mēs nedaudz atpaliekam."

Ilze Ozoliņa

Svarīgākais - pašai būt noteicējai

Inkubatorā ieguvu ļoti daudz – zināšanas, padomus, pieredzi, iemācījos savu biznesa ideju "pasniegt".

» 1.lpp.

"Strādājot ārzemēs, vairāk novērtēju pozitīvo, kas ir šeit, Latvijā. Pēc 10 frizeres arodā aizvadītiem gadiem sapratu, ka visu mūžu tā tomēr nevarēšu. Manas aizņemtības dēļ vecāki pieskatīja manu bērnu, un bija skaidrs, ka varēšu būt biežāk kopā ar dēlu tikai tad, ja pati kļūšu sev par priekšnieci. Draugs ieteica apmeklēt ādas apstrādes kurss Rīgā, pamācīties dizainu. Kad sāku mācīties, pozitīvā nozīmē saslimu – katru dienu uz kursiem gāju ar prieku, pēc pusgada jau sapratu, ka varu strādāt ar ādu, gatavot oriģinālas lietas, aksesuārus. Kad pārcēlos uz Madonu, atrisinājās dzīvesvietas jautājums, dēls tika bērnudārza un es sameklēju nelielu telpu, kur darināt ādas priekšmetus," par biznesa idejas rašanos stāsta Krista.

Domājot, kā tikt pie tik nepie-

ciešamā atbalsta savam darbam, jo vajadzēja iekārtot darbnīcu, viņa uzzinājusi par pašvaldības biznesa ideju konkursu "Madona var labāk!" un nolēmusi pieteikties. Pirmoreiz komisija viņas biznesa ideju noraidīja, ieteica aiziet uz LIAA Madonas Biznesa inkubatoru. Krista atklāj, ka nejūtas kā biznesmene, vairāk kā māksliniece, brīvdomātāja, taču tolaik pārvarējusi pašas uzliktās barjerās, iestājusies pirmsinkubācijā, izgājuši apmācības: "Inkubatorā ieguvu ļoti daudz – zināšanas, padomus, pieredzi, iemācījos savu biznesa ideju "pasniegt", uzlikt uz papīra un, pirms prasīt tai atbalstu, saprast, ko tieši vēlos, lai mērķi sasniegtu. Pārkāpu pāri sev, uzrakstīju jaunu biznesa idejas pierēķumu, jau ar citiem akcentiem, vēlreiz iesniedzu konkursā un saņēmu finansiālu atbalstu. Par piešķirto naudu iegādājos šūzmanas, iekārtoju ādas apstrādes darbnīcu," uzņēmēja palepojas.

Viņas darbnīca atrodas vecaku mājā, tāpēc tā nav jāmaksā, taču Krista palūgusi tēvu uzlikt atsevišķus elektrības skaitītājus, lai pati varētu kontrolēt un segt ražošanas izdevumus. Pati saviem spēkiem viņa darbnīcu arī iekārto. "Man vajag sajūtu, ka pati visu esmu izcīnījusi, jo tas ir mans darbs," Krista apliecina.

Pirmā pašas darinātā lieta bijusi īpaša ādas soma ūspavāra nažiem, ko izgatavot vīram palū-

gusi draudzene. Otrs pasūtījums arī bijis neparasts – vajadzējis pāršūt sēzamo "Harley Davidson" motociklam. "Bija jāmēģina, kaut kā jāsāk – cīņījos, rokas bija tulzīnās, jo ar parasto šujmašīnu neko nevarēja izdarīt. Divas reizes pāršuvu, jo sākumā izmantoju pabiezusā ādu, bet vajadzēja plānāku, taču rezultāts arī mani pašu pārsteidza. Katru reizi, kad šuju ko jaunu, ko nekad pirms tam neesmu šuvusi, iemācos nianes, kas pēc tam noder. Visu mācos procesā, arī no savām kļūdām, tā ir mana skola, kas jāiziet. Patīk šūt ar rokām, maksimāli darbu sarežģīt. Somas, macīni, jostas – liekas, kas tur grūts, bet tieši naudas maki, ko Joti daudzi pasūta, ir pagrūti šūjami, jo tiem ir smalkas detaljas, bet visam jāizskatās perfekti," Krista pastāsta.

Kā jūtas jaunā uzņēmēja? "Ir grūti, īpaši sākumā, kad jāizveido darbnīca, jāizpilda klientu pasūtījumi, jāreklamē savs piedāvājums, jāaplāno mārketingi. Nedaudz baida arī atskaites, kas drīz jānodod. Esmu atradusi labu grāmatvedi, bet arī pati gribu iziet visam cauri, saprast, kā sabalansēt izdevumus ar ienākumiem. Jāpagūst arī parūpēties par dēlu, kas uzsāka mācības 1. klasē, taču svarīgākais ir tas, ka pati esmu sev noteicēja," atzīst zīmola "Kabe" radītāja.

Iveta Šmugā

Risinājumam ir jābūt vienmēr

JURA RUTKOVSKA vadītā zemnieku saimniecība "Radziņi" atrodas vienā no Dobeles novada nomalākajām vietām – Zebrenes pagastā, vietā, kas bija viena no pirmajām, kur tika slēgta skola. Tomēr tas nebūt nav šķērslis, lai ģimenes, kurās aug skolas vecuma bērni, lūkotu pēc komfortablākas dzīves citviet.

Modernākā novadā

Arī Jura ģimēnē aug trīs atvases, kuras kopā ar mamma, kura strādā par logopēdi, ik dienu mēro ceļu uz izglītības iestādēm Dobelē. Ceļš šajā pusē ir labs, problēmu nokļūt pilsētā nav. Atbildot uz vaicājumu par piederības izjūtu novadam, sarunbiedrs atteic, ka uzturēties novada centrā bieži nemaz nav nepieciešams, jo pakalpojumi lielākoties pieejami digitāli.

Taču ne jau par sadzīves lie-tām, kas, neapšaubāmi, katram no mums ir svarīgas, "Zemga-le" devās runāt ar "Radziņu" saimnieku. Uzmanību piesaista jaunbūve, kas patlaban top šajā saimniecībā.

Sarunas laikā atklājas, ka, īstenojot projektu, kuram ir Eiropas Savienības atbalsts, tiek būvēta kūts piena devējām. Juris neslēpj, ka 750 000 euro liela-jai investīcijai jēmts arī kredīts.

"Dzīvojāmies pa veco kūti, līdz sapratām, ka jābūvē jau-na," norāda saimnieks, pietici-gi piebilstot, ka šis nav pirmais projekts, taču vērienīgākais gan. Iepriekš saimniecībā jau reali-zēti vairāki projekti, kas tādi "stikumiņi" vien bijuši. Savulaik, izmantojot LLU maģistrantūrā

Juris Rutkovskis ar vecāko dēlu Mārtiņu topošajā govju kūtī, kas būs viena no modernākajām apkaimē.

EDĪTES BĒVALDES FOTO

iegūtās zināšanas, pats rakstījis projektus artēziskās akas un mēslu krātuves ierīkošanai. Nu projektu rakstīšanu uztic speciālistam.

"Kūts celtniecība sākās 1. ap-rīti. Šobrīd tā norit visintensīvāk, jo notiek gan būvniecība, gan iekārtu monēšana un citi darbi. Pēc pusotra mēneša ēkai vaja-dzētu būt gatavai, tajā būs vietas 140 govīm. Patlaban saimniecībā

ir ap 230 "galvām" – govīs un teles," teic Juris. Viņš pastāsta, ka "Radziņu" vēsturi ar divām goti-ņām pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā aizsāka viņa vecāki. Viņi joprojām esot liels atbalsts. Pla-šais ganāmpulks izaudzēts pašu saimniecībā. Atminoties agrākos laikos, sarunbiedrs spriež, ka tad saimnieki mazāk domāja par finansiālo ieguvumu.

Juris savā saimniecībā ir

"universālais kareivis", kuram jābūt kompetentam gan grāmat-vedībā, gan jāpārzina tehnika un lopkopība.

Tikāmies "Baltijas ceļa" 30. gadadienā, un, domās velkot paralēles, radās pārliecība, ka toreizējā uzdrīkstešanās ir sevi attaisnojusi un, ja mūsu vidū ir tādi cilvēki kā Juris un viņa ģi-mene, mēs stāvam uz stabila pamata.

Sarunas laikā līdzās ir vecā-kais dēls Mārtiņš, kurš šogad uz-sāka mācības Dobeles Valsts ģi-māzijas 7. klasē. Zēns cītīgi seko līdzī pieaugušo gaitām un brīdī, kad Juri pasauc būvnieki, raksta autorei atzīst, ka savu nākotni saista ar "Radziņiem", jo nevar iedomāties, ka vecvecāku reiz iesāktais varētu neturpināties. Arī viņa tēvs nešaubās, ka iesāk-tajam noteikti ir nākotne.

- Vai šobrīd lopkopība ir bizness?

– Citādi jau mēs nedarbotos. Ja agrāk izslaucām vi-deji četras tonnas no govs, tagad ir tuvu pie deviņām. Domāju, ka tā ir vērā jēmama izaugsme – dinamiku veicina tas, ka barība ir sabalsēta. Agrāk bija siens, arī klijas, tagad gotīgas ēd skābarību, kukurūzu, kom-binēto lopbarību. Nēmot vērā kritērijus, kā tiek būvēta jaunā kūts, izslaukumam vajadzētu būt vēl lielākam, jo tur dzīvniekiem būs labāki apstākļi – gulēs uz matra-čiem, slaukšanu veiks robots, tā mazinot roku darbu, un cilvēka klātbūtne būs nepieciešama vien tik, lai uz-manītu iekārtas. Robots ir moderna tehnoloģija, kāda reti kurā fermā ir. Dobeles novadā laikam būsim pirmsie, kam tāds būs. Sākumā plānojam uzstādīt vienu ro-botu, kaut gan kūtī vieta paredzēta diviem. Taču jauna iekārta maksā ap 120 tūkstošiem eiro, tāpēc, iespē-jams, otru vēlāk iegādāsimies lietotu.

- Tik lielā saimniecībā vajag daudz darbaroku...

– Mums ir vairāki darbinieki – visi ir vietējie, oficiāli nodarbināti.

- Par darbiniekiem laukos nereti dzird, ka noturas

līdz pirmajai algai. Vai ar šādu problēmu nav nācies saskarties?

– Tā gan nav gadījies, mūsu darbinieki ir stabili, saimniecībā strādā vairākus gadus. Viena slaucēja – jau desmit gadus.

– Jāatzīst, šiem cilvēkiem ir ļoti paveicies, ka tuvu dzīvesvietai ir darbs ar konkurēspējīgu atalgojumu.

– Vienmēr jau gribas vairāk, taču mums ir jāņem vērā, ka par pienu maksā tik, cik maksā. Darbu lop-kopībā ir daudz, visi jāpagūst izdarīt laikus. Pienu no mums nemanīgi iepērk "Tukuma piens". Ir bijuši pie-dāvājumi no citiem uzņēmumiem, taču mūs apmierina sadarbība, jo ir skaidra samaksas kārtība, kas ir ļoti būtiski. Izslaukto pienu – 2,8 tonnas dienā – savāc katru dienu. Plānots arī šībrīža četrtonnīgo dzesētāju nomai-nīt pret tādu, kura ietilpība ir astoņas tonnas, lai piens nebūtu jānodod katru dienu, bet reizi divās.

– Redzot lopus laukā ganāmies, šķiet, ka jūsu saim-niecībā aug "laimīgās" govīs.

– Laukā turam tikai teles, jo tās gaida jauno māju. Go-vis arī tagad dzīvo kūtī. Diemžēl tādas lietas kā ganības

saimniecībā vairs nav, lauki tiek apstrādāti, tur audzē-jam barību. Visa zeme – 70 pašu un 100 nomātie hektāri – tiek maksimāli izmantota. Nopļaujam trīs ražas.

– Audzējot dzīvniekus, ir svarīgi, lai būtu pieejams labs veterinarārsts.

– Speciāliste dzīvo kaimiņpagastā, bet šajā jomā ba-gāta pieredze un zināšanas ir manai mammai. Viņa ir tā, kas uzvaktē, kurā brīdī nepieciešama sēklošana. Tur vajag rentgena aci.

– Vai kādreiz ir gribējies visu pamest?

– Krizes brīzos visādi gadās. Ja pienu iepērk par neadekvātu cenu, liekas: kam to visu vajag? Nav arī patīkami, ka cenas par pakalpojumiem strauji izmai-nās, kas nozīmē, ka iztrūkstošā summa jākompensē no pienu ražības vai kā citādi. Nepalielinot izslaukumu, nekas nebūs, bet, lai to palielinātu, govīm jādod vairāk. Vienmēr ir jādomā, kā problēmai, ja tāda rodas, atrast risinājumu, jo nevar piejaut, ka risinājuma nav. Ir jābūt plānam A, B un arī C. Citādāk nevar.

Edīte Bēvalde

Mūsu priekšrocība - dabas resursi

Lauksaimniecība ir viena no prioritārām Latvijas iespējām, un tieši bioekonomikas ieviešana veicinātu lauku saimniecību attīstību, uzskata Vides risinājumu institūta izpilddirektore INESE SUIJA-MARKOVA. "Bioekonomika izveidojusies no tā, kas notiek pasaulē. Dzīvojot ne tik apdzīvotās vietās, mēs neapjaušam, cik ļoti esam saistīti ar globālaļiem procesiem. Bet tie mūs ietekmē – apzināmies to vai ne," viņa saka.

Unikāli vietējie apstākļi

Zinātniskā organizācija "Vides risinājumu institūts" (VRI), apvienojot Latvijas un ārvalstu zinātniekus un praktiķus un izmantojot tehnoloģiju iespējas, rada inovatīvu pieeju kompleksām vides problēmām un ilgtspējīgai resursu izmantošanai. "Pētām, kādā stāvoklī ir dabas resursi, kādas ir tendences, un dodam priekšlikumus efektīvai saimniekošanai," skaidro I. Suija-Markova.

Lielās tendences, kas sekmejušas vajadzību pēc bioekonomikas, ir demogrāfijas un sociālās izmaiņas. Pasaulē ir septiņi miljardi iedzīvotāju, pēc prognozēm – 2050. gadā būs 11 miljardi. Šie cilvēki būs jāpabar – vajadzēs pārtiku, kas sākas uz lauka.

Prognozē, ka 2050. gadā eiro pieši būs tikai 4% no visiem pasaules iedzīvotājiem. "Vidzemē pēc statistikas ir tikai 13 cilvēku uz kvadrātkilometra. Pētā varam novērtēt, kur globālajā ekonomikā atrodamies un kas ir mūsu priekšrocības. Mēs varam konkurēt ar nenoplicinātu augsnī, tīru vidi un citiem dabas resursiem. Latvija, salīdzinot ar citām valstīm, atpaliek rādītājos, cik naudas tiek iegūts no viena hektāra zemes vai meža. Mēs savus resursus izmantojam neefektīvi, jo iztirgojam tos kā izejvielu, bet jādomā, kā radīt pievienoto vērtību tepat uz vietas.

Globālā tendence ir tāda, ka visā pasaule cilvēki pārceļas uz attīstības centriem. Laukos iedzīvotāju paliek mazāk visur, ne tikai pie mums. Tādēļ jāskatās uz tehnoloģijām, kas spēj aizstāt cilvēkus, domājot, kā efektīvāk izmantot mūsu priekšrocību – dabas resursus. Vietējie unikālie apstākļi jāizmanto gudri. Jārāzo tā, lai būtu mazāk pārpalikumu, kas netiek izmantoti kaut kā

Vides risinājumu institūta izpilddirektore Inese Suija-Markova skaidro: "Mazo lauku saimniecību iespēja ir meklēt savu nišu – pēc iespējas efektīvāk izmantot konkrētās vietas apstākļus, jaunākās tehnoloģijas un dabas resursus."

LĀSMAS REIMANES FOTO

Lauku atbalsta dienesta dati 2018. gadā

- Vairāk nekā 250 tūkstoši hektāru jeb 11% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes Latvijā ir neapstrādāti vai nekopti.
- Atbalsta programmās izmaksās vairāk nekā 602 miljoni euro. No tiem platību maksājumos – 367 miljoni euro, investīcijās – 193 miljoni euro, citos maksājumos – 42 miljoni euro.

cita ražošanai. Laukos jāievieš aprites ekonomika, kurā pāri nepaliek nekas," norāda I. Suija-Markova.

Jāveido vērtību ķēde

"Latvijā maz nopelnām no viena hektāra lauksaimniecības zemes un arī meža resursiem, jo apstājamies pie tā, ka esam primārie ražotāji," uzskata I. Suija-Markova. "Bioekonomika runā par to, kā mēs šo sākotnējā ražošanas posmā iegūto biomasu varam sadalīt sīkākās frakcijās un tādējādi maksimāli izmantot tās potenciālu. Biorafinācija nozīmē, ka iegūto biomasu ar speciālām tehnoloģijām sadala komponentēs. Francija, Beļģija,

ja, Nīderlande, Vācija pērk no mums biomasu un sarežģitos biorafinērijas procesos velk no tās ārā ļoti augstas pievienotās vērtības produktus. Tas būtu jādara šeit uz vietas, lai no viena hektāra zemes iegūtu daudz lielāku peļņu. Šobrīd pasaule biorafinērijas rūpnīcas ir milzīgas, un ir skaidrs, ka ar tām Latvijai ir grūti konkurēt, bet mums ir svarīgi zināt, ka šīs politikas veidotāji runā, ka nākamajā septingades periodā Eiropā daudz tiks investēts tehnoloģijās, lai biorafinēriju pietuvinātu zemniekiem. Tas nozīmē, ka iekārtta būs pievedama pie lauka un arī mazā apjomā varēs no biomasas gūt maksimālo labumu. Tā šobrīd vēl ir tikai tendence, bet par to mūsu zemniekiem jau būtu jādomā. Latvijā ir jāveido darbību ķēde, kur katrs ražošanas posms pievieno vērtību gala produktam, un tikai pēc tam tas tiek nodots patēriņtājam."

Apvienoties, lai konkurētu

I. Suija-Markova skaidro, tādēļ ražotājiem sadarbība jāveido dažādās nozarēs: "Kas vienam atlikums, citam – vērtīga izeviela. Piemēram, alus darītavā "Valmiermuiža" pāri paliek drabījās. Tur gadiem meklēja, ko ar tām darīt. Labākais, ko

atrada, ir cepumu ražošana. Bet tikpat labi tās var noderēt citā nozarē.

Problēma tā, ka nozaru pārstāvji ikdienā nesatiekas. Ir jāapvienojas, jāveido klasteri. Vidzemē kāda uzņēmēju grupa sapratusi, ka jāstrādā kopā. Tā ir iespēja resursus apvienot, lai stiprinātu katras uzņēmuma konkurenčiju. Piemēram, katram nopirkst lektorūru ir ļoti dārgi, bet, to algojot kopā, zināšanas gūst visi. Tāpat nepieciešama pētniecība, lai strādātu efektīvāk. Bez sadarbības neiztikt arī tādēļ, ka jaunu tehnoloģiju ieviešanai nepieciešami pārvi līdzekļi. Lai tas atpelnītos, ir jādomā par iekārtu pietiekamu noslodzi. Mums ir jā-

skatās plašāk, kādas tendences ir pasaulē, un jāizmanto mūsu stiprās puses tādā kontekstā.

Mums ir, ar ko konkurēt pasaules mērogā, tikai jāprot šie resursi gudri izmantot. Tāpat viena lieta ir saražot, bet tikpat svarīga ir prasme pārdot. Un tādēļ katram ražotājam ir jābūt izpratnei par tirgu. Tas ir mūsu izaicinājums. Klasteri ir vieglāk piekļūt informācijai par jaunākajām tendencēm, izmaiņām. Tā ir iespēja satikties ar vietējiem nozares pārstāvjiem, dalīties pieredzē, apmeklēt seminārus, aizbraukt uz citām valstīm un redzēt, kā tur tiek risināti līdzīgi jautājumi."

Jolanta Hercenberga

UZZINAI

LAUKSAIMNIECĪBA LATVIJĀ

- Latvijā ir 80002 lauku saimniecību.
- Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība – 1932003 ha. No tās arāzeme – 1289008 ha, ilggadīgi stādījumi – 7006 tūkstoši ha, pļavas un ganības – 634009 ha.
- Ar graudaugiem apsēti 703005 ha.
- Izaudzēti dārzeni – 157001 tonnu, no tiem 11005 tonnu – siltumnīcās.
- Lauku saimniecībās audzē 405008 liellopu. Saražots 91002 tonnu gaļas un 1000001 tonnu piena.
- Pēdējos 10 gados ievērojami pieaudzis aitu skaits (2007. gadā 53009, bet 2017. gadā 112002).
- Zirgu skaits pēdējo 17 gadu laikā sarucis vairāk nekā divas reizes (2000. gadā bija 19009, bet 2017. gadā – 8009).

AVOTS: STATISTIKAS PĀRVALDES APKOPOTIE DATI PAR 2017. GADU.